

Calypsoen – Trinidads sangskat

Af Vibeke Hansen og Ulla Viskum

Forfatterne var sidste år tre måneder på Trinidad for at få et førstehåndskendskab til øens calypso- og steelbandtradition. De har siden produceret videoen »Island in the Sun«. Her fortæller de om musiklivet på Trinidad og nogle personer, de mødte.

*You are from Denmark
I am so glad
you came to see carnival in Trinidad
but when you go back
hope you remember
to tell the folks you met the great
Pretender
who was singing to you
extemporaneously
with his whole wellcout gramatically
and its a fact you must make them know
you met the genius of singing extempo.*

*So when you go back to Denmark
tell them plain
you met Pretender in Port of Spain
tell them your fellow of intelligence
you met him in Kitcheners residence
and no reason at all he started to sing
to prove that he is the calypsoking
I hope next year you came back
if you feeling glad
and meet the Lord Pretender from
Trinidad.*

– En improviseret calypso, opfanget af båndoptageren i karnevalsperioden på Trinidad vinteren -86. Sangeren og improvisationsmesteren er Lord Pretender – en af Trinidads mange formidlere af den sangtradition, der gennem tiderne har fungeret både som et folkeligt nyhedsmedium og som en kanal for offentlige meningstilkendegivelser af politisk, social og filosofisk art. Calypsoen har en historie, der – som så mange andre steder i Caribien – går tilbage til det første møde mellem en afrikansk, sort tradition og en europæisk, hvid tradition. Og som alle andre steder i Caribien kom der også her noget stærkt og frodigt ud af dette kultursammenstød. Calypsoen er i dag kendt overalt – måske oftest i udvandede og standardiserede former – men på Trinidad er den bevaret i sin oprindelige, stærke og nuancerede form, bl.a. takket være calypsosangere som manden med kunstnernavnet Lord Pretender (betyder egentlig hykler, en der lader som om), Shortpans (korte bukser – dvs. han startede med at synge calypso som dreng), Chalkdust (kridstøv – manden er skolelærer i det civile liv) og andre.

I dag er karneval, calypso og steelband på Trinidad uadskillelige siamesiske trillinger. Vil man opleve de 100 mands store steelbands fortolke årets calypsoer, og høre calypsosangere præsentere deres nye sange i calypsotelte, må man besøge Trinidad i karnevalssæsonen. Karnevalssæsonen starter efter jul og slutter med selve karnevalet, som finder sted fastelavsmandag og tirsdag. Karnevalssæsonen er samtidig det eneste tidspunkt af året man hører calypso eller steelbands i radioen, eller ser calypsosangere/steelbands i fjernsynet. Resten af året er det Michael Jackson, Lionel Ritchie med flere som toner ud af æteren. Efterdønnin- ger af englændernes restriktive kulturpolitik er mærkbare i dagens Trinidad. Calypsosangeren Lord Superior har i flere år arbejdet på at få tilladelse til at oprette en radiostation, som udelukkende skulle spille trinidadisk folke- musik hele året. I efteråret 1986 fik han definitivt afslag på denne ansøgning.

The everywhere Calypso

På Trinidad boede vi i udkanten af Port of Spain, i et kvarter, der hovedsageligt var indisk beboet og dermed i et miljø, der på mange måder var lidt fjernt fra byens calypsocentre. Men calypsoen er overalt. Så før vi mødte nogle calypso-

nians (calypsosangere) »in live«, mødte vi calypsomusikken.

I Port of Spain og omegn hører der et steelband til hvert kvarter af byen. Så efter 5–6 tiden om aftenen, som er det tidspunkt, hvor steelbandet begynder at øve, kan man høre lyden af steelpans (olietønder), næsten lige gyldigt i hvilken del af Port of Spain man befinder sig. I panyarden øver steelbandet på den calypso, som de vil spille til konkurrencen om årets bedste steelband. Efterhånden vokser de enkelte strofer

»Gypsy«.

sig store til et ca. 10 minutter langt arrangement. Hvor calypsomelodier og rytmer fra panyarden nåede os som en drømmende klang i tropenatten, overvældede de os mildest talt, når vi hoppede på en af de mange maxi-taxi's, som kørte folk fra forstæderne ind til Port of Spain. I maxi-taxierne drøned calypsomusikken ud af højttalerne. Bas og trommer ligger langt fremme i lydbilledet, og lydniveauet er højt. Takket være bl.a. de konstante »traffic jams« på Eastern Main road, som gjorde at turen til Port of Spain kunne vare op til en time, begyndte konturerne for calypsoen i denne karnevalsæson at tegne sig for os. D.v.s. hvilke calypsoer og calypsosangere, som ville blive dette års favoritter. Og hvilke emner calypsosangerne havde valgt til deres sange. Disse konturer trådte visuelt frem i aviserne, hvor debatten om årets calypsoer og calypsosangere var fortløbende, og hvor brudstykker af populære calypsoer citeredes, når de dækkede aktuelle begivenheder.

Emner som gik igen i calypsoerne i 1986 var f.eks. situationen i Syd-Afrika: »Invade South-Africa«, »How many more must die«; stofmisbrug: »Lucifer in powderform«, »Paranoid«, »Coke is not the answer«; steelbands: »Pan here to stay«, »Sugar for pan«, »Panrising«; og endelig hævdede calypsokongen The Mighty Sparrow pegfingeren i sangen »Ah afraid the aids«. Udover calypsoer som disse, der kommenterer politiske og sociale forhold, er humoristiske eller filosofiske, var der en lang række »wine and jam-jam« calypsoer. D.v.s. calypsoer i den lettere genre, beregnet til karnevalsfester. Temmelig kontante kærlighedssange med klare seksuelle undertoner.

The sinking Ship

Den calypso, som vandt alles hjerter på Trinidad i 1986 var Gypsy's »The sinking Ship«. Som mange andre lande oplever Trinidad i disse år en økonomisk krise. De olieklender, som har været en væsentlig årsag til Trinidads velstand er ikke udtømmelige. Arbejdsløshed er et kendt fænomen, også på Trinidad. Den nuværende premierminister Chambers nyder på ingen måde den samme popularitet som den tidligere premierminister Eric Williams, der stod ved roret da Trinidad sejlede ind i selvstændighed i 1962. I sin calypso »The sinking Ship« samler Gypsy disse kendsgerninger til en aktuel situationsbeskrivelse.

Gypsy beskriver i sangen Trinidad som et smukt skib, der nu er ved at synke, fordi det befinder sig i hård sø uden brændstof, elektricitet og med en forsvindende oliebeholdning. Matrosen (Gypsy) appellerer i omkvædet til Kaptejnen (premierminister Chambers):

»Captain the ship is sinking
Captain the seas are rough
We gastank almost empty, no
electricity

We oilpressure reading low
Shall we abandon ship
Or shall we stay on it
Or perish slow
We doh know, we doh know
Captain you tell we what to do.«

Alle på Trinidad var enige om at dette var årets, ja, måske de sidste års klogeste og bedst komponerede calypso. Tekst og musik udgør »a beautiful marriage«, hvilket calypsonians tit pointerede for os som en vigtig egenskab ved calypsoen. Men vigtigst af alt, med denne sang løser Gypsy en calypsonians fornemste opgave, nemlig at

fungere som folkets talerør. Dette fik vi mere end bekræftet, da vi besøgte Spektakular, calypso-teltet hvor Gypsy sang. Fra Gypsy trådte ind på scenen til han forlod den, var han indhyllet i tusindvis af håndklap og varme tilråb. Trinidianernes kærlighed til og bekymring for deres land vibrerede i sangen og salen, og i det kvarter Gypsy sang »The sinking Ship« gav publikum og sanger på intet tidspunkt slip i hinanden. Efter en sådan tiljubling var det paradoksalt senere på aftenen at se Gypsy gå igennem salen uden nogen tog synderlig notits af ham.

Det samme oplevede vi nogle aftener senere. Blandt det brogede marked af gadesælgere på fortovet udenfor Spektakular, færdedes Gypsy frit, småsnak-

kende med ældre damer, som solgte forfriskninger i form af kogte majs, bolsjer o.lign. Denne afslappethed overfor calypsonianes'ne er generel for trinidianerne. Omvendt lider calypsonianes'ne heller ikke af primadonnanykker. Således heller ikke Gypsy, som elskværdigt indvilligede i at lade sig interviewe. Gypsy fortalte at han egentlig havde lavet sangen »The sinking Ship« for tre år siden, men havde valgt først at syngende den i 1986, fordi det var et valgår. Folk ville på det tidspunkt være mere bevidste om de problemer han ta'r op i sin sang. Udenfor karnevalssæsonen bor Gypsy i USA, hvor han turnerer rundt og synger calypso, country og western, og reggae. På den måde kan han leve af musikken, hvilket er få ca-

lypsonianes beskåret på Trinidad. Med en calypso-sæson som højst varer to måneder af året, er de fleste calypsonianes nødt til at have arbejde ved siden af deres optræden i teltene.

The nowadays Calypso

Calypso-telt er i dag en misvisende betegnelse for de bygninger som calypsonianes optræder i. Betegnelsen stammer fra en tid, hvor calypso-teltet var en hytte lavet af bambus. I 1986 var Sparrows Young Brigade, Kitcheners revue, CDC (Carnival Development committee), Culture Hoage og Spektakular de 5 store telte. Til et telt er knyttet ca. 20 calypsonianes, som hver optræder med en sang, enkelte med to. Hele showet kædes sammen af en M.C., Master of Ceremonies. Han præsenterer de enkelte calypsonianes, og fortæller ind imellem vittigheder, som uden undtagelse er sjofle, til stor moro for hele

WEDNESDAY FEBRUARY 5, 1986

● 60 CENTS

Gypsy meets the PM

SHORTLY after Calypsonian Gypsy (left) made his appearance at a party at Balisier house on Monday night, he paid his respects to the Political Leader of the PNM and Prime Minister, George Chambers. Later that night, as Gypsy sang "The Sinking Ship," a cap (symbolising his role as captain) was placed on Chambers' head by the large crowd who attended the affair. And much to the delight of those around him, Chambers danced to the tune for some minutes. The party was organised by PNM's Diego Martin representative, Joe Laquis. (Photo: OSSIE CORDNER.)

De to avisudklip, »Gypsy meets PM« og NAR's valgpropaganda, illustrerer tilsammen, hvordan Gypsy og hans sang bliver brugt i forbindelse med det forestående (nu afholdte) valg. The sinking ship er et eksempel på en calypso, der har så stor betydning for befolkningen, at premierministeren på den ene side ikke kan ignorere den – og oppositionen på den anden side kan bruge calypsoen i sin valgkampagne.

THE SHIP IS SINKING!

Anywhere you turn its the same story!
The ship is sinking, and the Captain and
his crew don't know what to do.

THE NAR LEADERSHIP
ACCOUNTING TO THE PEOPLE

FRIDAY 17th JAN. 7.00 P.M.
Princess Royal Park,
Arima.

forsamlingen, som er ved at falde ned af stolene af grin. Alle calypsonians i et telt akkompagneres af det samme brassband; bestående af trommesæt, evt. percussion, keyboard, bas, guitar, blæsersektion og et kor af 3 m/k. Blæserne står for de fejende flotte melodiske og dynamiske riff, der vikler sig omkring sangen. Ellers er akkompagnere et velvalgt ord for bandets funktion. Sangene er i centrum, ingen instrumentalsoloer. De eneste soloer vi hørte i et calypsozelt, blev spillet på steelpans i calypsoer som handlede om steelbands.

Spektakular var STEDET i 1986. Gypsy sang der, Chalkdust, Duke, David Rudder og barnestjernen Machel Montano m.fl. De to sidstnævnte gav stof til en del avisskriveri. Machel Montano fordi han ikke selv skrev sine sange. Derfor er han ikke calypsonian men calypsosanger! P.g.a. sin overbevisende sceneoptræden endte han i finalen i calypsomonarkkonkurrencen. Til stor forargelse (og foruroligelse) for andre calypsonians. Den ældre calypsonian Pretender slog ironisk fast:

»There is nothing except calypso, where you could compete and win and cannot do.«

At man kan deltage i calypsokonkurrencen uden selv at have skrevet sine calypsoer var for Pretender ligeså absurd, som at deltage i en svømmekonkurrence uden at kunne svømme.

David Rudder fik jack-pot ved sin deltagelse i calypsokonkurrencen i 1986. Han vandt titlerne som young king og calypsomonark med sangene »The Hammer« og »Bahia gyal« og blev roadmarch vinder med Bahia Gyal. Roadmarchen er den calypso, som spilles flest gange i karnevalsdagene. »The Hammer« er skrevet til minde

EXPRESS Wednesday January 29, 1986 Page 13

SPEKTAKULA PROMOTIONS
present

CALYPSO SPEKTAKULA 86

 Chalkdust Duke Ebony Machel Montano Swallow Rootsman Shadow Smiley	* Alberto * Chalkdust * Creole * David Rudder * Duke * Explainer * Ebony * Funny * Gypsy * Johnny King * Machel Montano * Nelson * Rex West * Rootsman * Swallow * Shadow * Santa * Smiley * Scrapper MC TOMMY JOSEPH Music by CALYPSO SPEKTAKULA SUPER BAND Led by ROY CAPE MACHEL APPEARS ON WEEKENDS ONLY TONIGHT Skinner Park (by public demand) Tickets \$15.00 on sale at THE "PARK" from 12noon FOR MORE INFO. 623-5062/2870 FRI 30th Jan. - TWO SHOWS 7:30pm - \$25 & \$30 Res 12 Midnight - \$20 Anywhere SAT 1st FEB - 9pm \$25 & \$30 Res Tickets are now on sale Get yours now SUN 2nd FEB Tobago FERNANDES VAL 19 RUM of Trinidad	 Nelson Shadow Explainer Johnny King Gypsy David Rudder Smiley
--	--	---

Spektakula. – På ugedage turnerer calypso-teltene rundt på Trinidad. I den daglige annoncering bekendtgør de, hvor de optræder den pågældende aften.

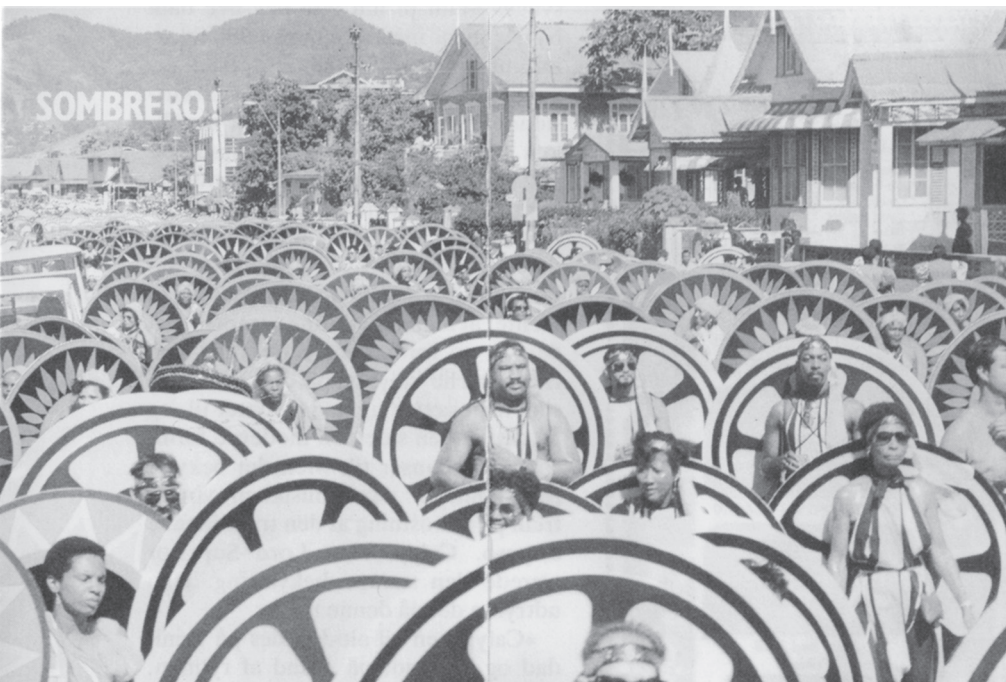
om en kendt pantuner (en som laver steelplader) Rudolph Charles, som døde i 1985. »Bahia gyal« handler om en pige, som kommer fra Bahia til Trinidad medbringende melodi og rytmer til karnevallet. David Rudders intention med Bahia gyal var igennem musikken at minde trinidadianerne om deres afrikanske rødder. Begge sange var populære blandt folk. Men ikke alle calypsonians fandt Rudder berettiget til sine titler. I Bahia gyal var teksten for svag og omkvædet rent forargeligt, idet der

synges »Pim pi lim pim pay bee bam bam«, altså ingen meningsfyldt tekst. Diskussionen om ikke blot Rudders men også andres calypsoer, er diskussionen om den udvikling, hvor musikken i calypsoen bliver det vigtigste, og teksten mister sin kraft og dermed sit budskab. At det musikalske aspekt i calypsoen har vokset sig større behøver ikke i sig selv at være negativt, forklarede Shortpans (calypsonian) os. Han mente, at man blot kunne acceptere, at der var to former for calypsoer. Den traditionelle calypso på den ene side, som man sætter sig ned og lytter til, og på den anden side den moderne form, som man danser til. Men det bekymrede ham at dansemusikken vinder frem på bekostning af den traditionelle calypso. Calypsonian Lord Superior nærede den samme bekymring. Han udtrykte det på denne måde:

»Calypsoen vil altid findes på Trinidad og Tobago, på grund af rytmen, denne smittende rytme. Det aspekt af calypsoen, det musikalske aspekt af calypsoen, det er jeg sikker på altid vil være der. Det er ligeså gammelt som sorte folk og Afrika. Hele verden danser til den slags rytme så den vil forblive. Det poetiske aspekt af calypsoen, de bidende tekster, dem er selv regeringen bange for, så de forsøger at udvande den del af calypsoen.«

Den traditionelle calypso, og det som i dag betegnes som en god og seriøs calypso er en calypso, hvor teksten bibringer folk en viden, vender op og ned på moralbegreber, eller udtrykker folks tanker og følelser. Vi spurgte nogle calypsonians hvordan de opfatter deres rolle som calypsonians. Superiors svar er en fin fællesnævner:

»Du bør give nogle tanker videre,

Karneval i Port of Spain, Trinidad 1986.

som vil forbedre livet. Det er et stort ansvar at informere, underholde og uddanne. Underholdningen bør være den mindste del. Underholdning er som at glasere kagen. Den er ikke selve kagen. I sammenhængen med calypsoen er kagen at informere og uddanne, være folkets talerør, udtrykke deres håb og frygt.«

Lord Pretender

En af de nulevende traditionsbærere i calypsoen er Pretender, som har sunget calypso siden 1921, hvor han var 4 år. Pretender har altid sunget seriøse calypsoer f.eks. om racediskrimination. I dag synger Pretender stadigvæk calyp-

soer af denne type eller humoristiske calypsoer, men aldrig »wine and jam« calypsoer. For Pretender er calypsoen teksten. Udover at den skal være seriøs, skal den også være sat godt sammen. Her må en calypsonian vise sin snilde m.h.t. f.eks. at rime. Pretender gav »The sinking Ship« som eksempel. Pretender kunne godt lide Gypsys sang, men var ikke tilfreds med den del af omkvædet, der siger:

»shall we abandon ship
or shall we stay on it«

Havde Gypsy været en rigtig calypsonian havde linien set sådan ud:

»shall we abandon ship
or shall we make the trip«.

Pretender synes ikke teksterne i calypsoen i dag er hvad de var engang, men derimod kan han li' musikken.

»One thing I tell you about the music to day the music is better. Plenty better. The music is what makes the calypso nowadays.«

Selv om musikken i dag indtager en større plads i calypsoen end før, er calypsoen stadig et vigtigt medie for information og debat på Trinidad.

»Calypsoen (fortalte Keith Warner os, se iøvrigt nedenfor) vil altid være en sand indikator for hvad vi som folk føler.«

For videre læsning kan anbefales Keith Warners bog »The Trinidad Calypso«, som kan skaffes i Danmark. På Trinidad fandt vi endvidere bogen »Attila's Kaiso«, som er en gennemgang af calypsoens historie. Bogen er skrevet af Attila the Hun, en kendt og nu afdød calypsosanger fra Trinidad.